

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Hradci Králové rozhodl samosoudcem JUDr. Janem Rutschem ve věci

žalobce: V. B.

proti

žalované: Česká správa sociálního zabezpečení
sídlem Křížová 25, 125 08 Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 17. srpna 2023, č. j. X,

takto:

- I. Rozhodnutí žalované ze dne 17. srpna 2023, č. j. X, se zrušuje a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Předmět řízení

1. Žalobce se žalobou podanou u Krajského soudu v Hradci Králové dne 23. 10. 2023 domáhal zrušení rozhodnutí žalované ze dne 17. srpna 2023, č. j. X, kterým tato zamítla námitky žalobce a potvrdila rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 8. 6. 2023, č. j. X.
2. Rozhodnutím správního orgánu I. stupně byla zamítnuta žádost žalobce o zvýšení starobního důchodu za vychované děti pro nesplnění podmínek ustanovení II. zákona č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, ve znění

pozdějších předpisů, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „zákon č. 323/2021 Sb.“). Podstata tohoto zamítavého rozhodnutí spočívá v závěru prvoinstančního správního orgánu, se kterým se ztotožnil i žalovaný, že o děti žalobce L. B., v době od jeho narození do zletilosti, a o M. H. (rozenou B.), v době od jejího narození do zletilosti, v největším rozsahu pečoval nikoliv žalobce, ale jejich matka a zemřelá manželka žalobce E. B.

II. Obsah žaloby

3. Žalobce v žalobě a jejím doplnění ze dne 15. 12. 2023 tvrdil, že splnil podmínky pro přiznání výchovného, které stanovuje zákon č. 323/2021 Sb., a to zejména na základě svého čestného prohlášení, které správním orgánům předložil. Dále uvedl, že žalovaná má na základě důkazů povinnost vyplácet mu výchovné. Pokud by snad prokázala nepravdy z jeho strany, mohla z toho uplatnit důsledky.
4. Také uvedl, že žalovaná jeho čestné prohlášení nijak nevyvrátila. Provedla pouze srovnání jeho výdělků s výdělkem jeho zesnulé manželky. To podle žalobce nemělo na výši důchodu zásadní vliv, neboť u většiny žen jsou výdělky nižší i po dospělosti dětí.
5. Jeho manželka byla dělnice. Pokud by byla advokátkou nebo lékařkou, zcela jistě by měl nižší důchod on. Považoval celou situaci za diskriminaci vůči vdovcům. V případech, že oba rodiče jsou stále naživu, dostane totiž automaticky výchovné manželka.
6. Dále namítl, že pro postup žalované neexistoval zákonný podklad. Žalobce splnil podmínky, a přesto výchovné nedostal. Výchovu dětí zabezpečoval jak časem, tak materiálně.
7. Závěrem zdejšímu soudu navrhnul, aby napadené rozhodnutí zrušil.

III. Vyjádření žalované k žalobě

8. Žalovaná ve svém vyjádření nejdříve shrnula právní úpravu a uvedla důvody, které vedly k zavedení výchovného.
9. Po shrnutí argumentů žalobce uvedla, že z evidence důchodového pojištění jeho zemřelé manželky bylo zjištěno, že tato byla v době od narození L. B. zaměstnána v podniku Mileta, závod Hořice. Zatímco v roce 1971 činil její hrubý roční výdělek 20 751 Kč, v roce 1972 činil 21 450 Kč a v roce 1973 činil 5 985 Kč. Od 6. 11. 1973 do 30. 9. 1974 čerpala neplacenou mateřskou dovolenou. V roce 1975, tzn. po skončení mateřské dovolené, činil její hrubý roční výdělek 17 606 Kč. Po narození dcery M. poklesl její výdělek v roce 1976 na částku 3 937 Kč. Od 30. 8. 1976 až do 16. 4. 1979 byla na neplacené mateřské dovolené a do zaměstnání nastoupila dne 16. 9. 1979. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že o obě děti (do věku 7 let syna a 3 let dcery) osobně a celodenně pečovala jejich matka, tedy manželka žalobce.
10. Podle žalobkyně tak žalobce neoznačil, s výjimkou čestného prohlášení, žádné důkazy, a jí proto nezbylo, než vycházet z podkladů v její evidenci. Z té vyplynulo, že žalobce byl v letech 1967 až 1995 zaměstnán v JZD v Hořicích a jeho výdělky byly minimálně dvojnásobné oproti jeho manželce. Z materiálů rovněž nevyplývalo, že by v době od narození dětí do nabytí jejich zletilosti došlo k poklesu jeho výdělků, a to ani z důvodu čerpání ošetřovného nebo neplaceného volna.

11. Žalovaná tak uzavřela, že žalobce neprokázal, že by v relevantním období převážně zajišťoval péči a výchovu o děti. S ohledem na to navrhla, aby krajský soud žalobu jako nedůvodnou zamítnul.

IV. Jednání

12. Při jednání soudu dne 23. 1. 2024 žalobce uvedl, že splňuje podmínky pro zvýšení starobního důchodu za vychované děti. Přístup žalované označil za diskriminační. Předložil čestné prohlášení, že se o děti staral ve větším rozsahu než jejich matka a tuto skutečnost měla dle žalobce žalovaná respektovat. Také vyjádřil nesouhlas s porovnáním výdělků a výše důchodu ohledně jeho osoby a osoby jeho manželky.
13. Poté poukázal na lékařskou zprávu z roku 1965 týkající se jeho manželky, kterou také předložil ke svému podání na č. l. 29 soudního spisu, z níž vyplynulo, že žalobcova zemřelá manželka měla kvůli svému špatnému stavu omezené možnosti se starat o děti. Menší důchod pak měla zejména proto, že se nevyučila, vykonávala nekvalifikovanou práci a ani v průběhu času si svoji kvalifikaci nikterak nenavýšila. O děti pečoval ve větším rozsahu on, nemohl si kvůli tomu nikterak rozšířit kariéru, zejména si nemohl dodělat maturitu.
14. Dále uvedl, že zdravotní dokumentace jeho manželky se nedochovala. Po narození syna se jí podle něj rozbouril žlučník, po narození dcery se tento stav ještě zhoršil a musela na operaci. O děti se převážně staral on, a to i v období do 4 let jejich věku. Například musel ohřívat vodu na koupání v pařáku, protože jeho manželka s ohledem na její zdravotní stav toho nebyla schopna.
15. Žalovaná odkázala na své písemné vyjádření k žalobě.
16. Následně byl proveden důkaz lékařskou zprávou ze dne 27. 8. 1965 o zdravotním stavu žalobcovy zemřelé manželky. Z ní vyplynulo, že ta trpěla vrozenou luxací obou kyčelních kloubů s lehkým omezením pohyblivosti, v důsledku čehož jí lékař doporučil převážně sedavé zaměstnání.
17. Žalobce také požadoval zaznamenat, že jeho manželka šla po narození syna po 14 měsících do práce, tzn. 30. 9. 1974 a dcera se narodila 16. 4. 1976. Tudíž musel změnit zaměstnání a jít hlídat do kravína, aby se mohl 22 měsíců starat o syna. Po narození dcery byla manželka na mateřské až do 16. 4. 1979, do zaměstnání nastoupila 16. 9. 1979. To mělo vliv na snížení jejího důchodu. Po mateřské zůstala doma, neboť měla potíže se žlučníkem, z toho podle žalobce plynul chybný závěr žalované o tom, že se starala o děti ve větším rozsahu.
18. Závěrem žalobce uvedl, že nepožaduje náhradu nákladů řízení.

V. Skutkové a právní závěry krajského soudu

19. Krajský soud přezkoumal napadené rozhodnutí podle § 75 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), v mezích žalobních bodů, přičemž vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 s. ř. s.). O věci usoudil následovně.
20. Žalobce tvrdil, že splnil podmínky pro přiznání výchovného stanovené zákonem č. 323/2021 Sb. a měl za to, že mu v takovém případě žalovaná měla výchovné přiznat a dalším dokazováním se nezabývat. Tvrzení žalované, že o děti se převážně starala jeho

zesnulá manželka, pak zpochybňoval zejména jejím zdravotním stavem, který ji dle jeho tvrzení znemožňoval se o děti plnohodnotně starat. V návaznosti na to musel dětem převážnou péči věnovat on, což mu také znemožnilo prohloubit si pracovní kvalifikaci.

21. Podle ustanovení čl. II zákona č. 323/2021 Sb. bodu 1 se starobní důchody přiznané ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, zvýší o 500 Kč měsíčně za každé dítě, které pojištěnec vychoval, od splátky důchodu splatné v lednu 2023, jsou-li splněny podmínky stanovené v bodech 3 až 5; toto zvýšení náleží k procentní výměře starobního důchodu.
22. Podle ustanovení čl. II zákona č. 323/2021 Sb. bodu 3 podmínky výchovy dítěte se pro účely zvýšení podle bodu 1 posuzují u všech pojištěnců podle právních předpisů účinných ke dni, od něhož byl starobní důchod přiznán, pokud se dále nestanoví jinak; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení podle bodu 1 současně započítat více osobám. Vychovávalo-li totéž dítě více osob, přihlíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu; to platí i v případě, že u téhož dítěte byla jeho výchova zohledněna při stanovení důchodového věku ženy. Zvýšení starobního důchodu podle bodu 1 nenáleží, pokud se pojištěnec vůči dítěti dopustil jako pachatel, spolupachatel nebo účastník úmyslného trestného činu proti životu a zdraví, proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo proti rodině a dětem podle trestního zákoníku nebo obdobných úmyslných trestných činů podle dříve platných právních předpisů.
23. Podle ustanovení čl. II zákona č. 323/2021 Sb. bodu 5 nejedná-li se o případ uvedený v bodě 4 větě první nebo druhé, zvýší se starobní důchod podle bodu 1 na základě písemné žádosti podané na předepsaném tiskopisu. V této žádosti se uvádějí údaje o vychovaných dětech a o době a rozsahu osobní péče o dítě a čestné prohlášení, že osoba pečovala o dítě v největším rozsahu a že nenastala překážka pro zvýšení starobního důchodu uvedená v bodě 3 větě poslední; údaje o vychovaných dětech lze doložit rodným listem dítěte nebo jiným dokladem o vztahu k dítěti. Tento tiskopis obsahuje též poučení o důsledcích uvedení nepravdivých údajů. Žádost se podává v případě starobních důchodů přiznaných před 1. lednem 2023 nejpozději do 31. prosince 2024; žádost lze podat nejdříve 1. září 2022 s tím, že pro žádosti podané před tímto dnem se použije obdobně ustanovení § 83b odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Nebyla-li žádost podána lhůtě uvedené ve větě čtvrté, zvýšení starobního důchodu podle bodu 1 nenáleží. Podává-li se po 31. prosinci 2022 žádost o přiznání starobního důchodu ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, zvyšuje se starobní důchod podle bodu 1 jen za výchovu toho dítěte, které pojištěnec uvedl v žádosti o přiznání starobního důchodu, s tím, že věta druhá platí obdobně; není-li tato podmínka splněna, zvýšení starobního důchodu podle bodu 1 nenáleží.
24. Podle ustanovení § 3 zákona č. 500/2004 Sb. správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „správní řád“), nevyplývá-li ze zákona něco jiného, postupuje správní orgán tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2.
25. S přihlédnutím ke shora uvedeným zákonným ustanovením zdejší soud nemohl jinak, než z níže uvedených důvodů žalobou napadené rozhodnutí zrušit. Pro pořádek je nejprve nutné poznamenat, že praxe žalované, na základě které nepřiznává výchovné

automaticky pouze na základě obsahu čestného prohlášení toho kterého žadatele, že on je osobou, která pečovala o dítě (děti) v největším rozsahu, je dle zdejšího soudu zcela korektní a plně v souladu se shora citovanou zásadou materiální pravdy vyjádřenou v § 3 správního řádu.

26. Naproti tomu je třeba říci, že v nyní projednávaném případě byla do skutkového stavu věci vnesena žalobcem (a to již ve správním řízení, v reakci na výzvu správního orgánu I. stupně) řada pochybností, v důsledku čehož dosud provedená skutková zjištění ze strany žalované nelze mít za dostatečná. Žalované nelze přisvědčit, že by tvrzení žalobce byla vznesena pouze v obecné rovině. Žalobce tvrdil, že jeho manželka měla zdravotní omezení, která ji znemožňovala se o děti plnohodnotně starat, a dále ve správním řízení uváděl, že podstatnou část péče o děti zastávala rovněž jeho matka. V tomto ohledu se žalovaná dokazováním nijak nezabývala a spokojila se pouze s nárokovými podklady a s výší výdělků jak žalobce, tak jeho zesnulé manželky, z nichž bez dalšího usoudila, že výdělky zemřelé manželky žalobce byly výrazně nižší, tudíž se o děti musela starat v největším rozsahu právě ona.
27. S těmito poněkud zjednodušujícími závěry se ovšem v posuzovaném případě nemohl zdejší soud ztotožnit a spokojit. Přestože chápe, že pravděpodobně ve většině případů může být takový přístup dostačující, v nyní projednávané věci je nezbytné zjistit skutkový stav věci podrobněji. Bude proto třeba, aby správní orgány doplnily dokazování a náležitě zjistily, kdo skutečně pečoval o děti v největším rozsahu, zda žalobce či jeho zemřelá manželka či snad dokonce jiná osoba (žalobce hovořil o značném podílu péče ze strany své matky, nespecifikoval ovšem podrobněji, v jakém časovém údobí). V souvislosti s tím bude nutné s největší pravděpodobností posoudit, zda zdravotní problémy zemřelé manželky žalobce opravdu odůvodňovaly nemožnost pečovat o děti v největším rozsahu, případně jakou roli v souvislosti s péčí o děti sehrávala matka žalobce.
28. Za tím účelem se nabízí především doplnění dokazování svědeckými výpověďmi dětí žalobce. Ty by si jistě měly pamatovat (samozřejmě od určitého věku), jak probíhala u nich v rodině jejich výchova a jaký podíl na ní měl žalobce coby jejich otec a jaký jeho zemřelá manželka, tedy jejich matka. V úvahu pak přichází i účastnický výslech žalobce, v němž by měl prostor pro přesnější specifikaci svých tvrzení, nebo např. svědecké výslechy osob, které byly se situací v rodině žalobce stran výchovy jeho dětí obeznámeni (sousedé, rodinní přátelé apod.). Pouze tak může být naplněna zásada materiální pravdy zakotvená v ustanovení § 3 správního řádu. Provedení konkrétních důkazů (a to třeba i některých jiných, než které soud shora příkladmo nastínil) za účelem zjištění úplného skutkového stavu věci tak, aby o žádosti žalobce mohlo být řádně rozhodnuto, ponechává soud samozřejmě na úvaze správních orgánů, které budou povinny se také případně vypořádat i s důkazními návrhy žalobce.
29. Krajskému soudu tak nezbylo, než napadené rozhodnutí zrušit pro uvedené vady řízení za využití ustanovení § 78 odst. 1 s. ř. s. a vrátit věc žalované k dalšímu řízení s tím, že v něm bude na žalované, jaký zvolí další procesní postup. Tedy zda se pokusí vytknuté vady řízení odstranit sama v rámci námitkového (odvolacího) řízení, nebo zda bude považovat s ohledem na případný rozsah doplnění důkazního řízení za vhodnější věc vrátit k dalšímu řízení správnímu orgánu I. stupně.

VI. Náhrada nákladů řízení

30. O nákladech řízení bylo rozhodnuto podle § 60 odst. 1 s. ř. s., podle kterého nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl na věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. V dané věci neúspěšná žalovaná právo na náhradu nákladů řízení nemá, úspěšný žalobce žádné náklady řízení neuplatnil. Proto bylo rozhodnuto způsobem uvedeným ve výroku II. tohoto rozsudku.

Poučení:

Toto rozhodnutí nabývá právní moci dnem doručení účastníkům (§ 54 odst. 5 s. ř. s.).

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Hradec Králové 23. ledna 2024

JUDr. Jan Rutsch v. r.
samosoudce